

Aliona GUMENCO,

asistent universitar al Catedrei „Științe polițienești și socio umane”
a Academiei ”Ștefen cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand

Ivan RAPEȘCU,

procuror al Procuraturii Criuleni,

EFECTELE MIGRAȚIEI ASUPRA COPIILOR LĂSAȚI FĂRĂ SUPRAVEGHEREA PARENTALĂ

„Copilul nu datorează părinților viața, ci creșterea.”

(Nicolae Iorga)

Rezumat

Migrația a devenit o importantă problemă economică și socială nu numai în Republica Moldova, ci și în multe țări ale lumii. Situația cu care se confruntă RM la capitolul migrație se datorează instabilității economice pe care a cunoscut-o țara noastră în urma obținerii independenței care a determinat totodată și creșterea nivelului sărăciei și a șomajului.

Evoluția acestui fenomen este destul de îngrijorătoare, deoarece se reduce numărul populației, se accentuează procesul de îmbătrânire, crește instabilitatea familiilor care au membri plecați la muncă peste hotare. Nu în ultimul rând, migrația influențează dezvoltarea psiho-emoțională a copiilor care rămân fără îngrijire părintească, sănătatea, educația și socializarea lor.

Cuvinte-cheie: sărăcie, migrație, copii, părinți, șomaj.

Summary

Migration has become an important problem both economic and social not only in Moldova but also in many countries. The situation with that RM is facing at the migration chapter is because of the economic instability experienced by our country following independence which also determined the increase in poverty and unemployment.

The evolution of this phenomena is quite alarming because it reduces the population, accentuates the aging process, increase instability families who have members left to work abroad. Not least migration influence the psycho-emotional development of children left without parental care, health, education and socialization.

Keywords: poverty, migration, children, parents, unemployment.

Introducere. Republica Moldova se confruntă din ce în ce mai mult cu migrația masivă de persoane către țările cu o economie mai dezvoltată unde sunt asigurate condiții mai bune și mai avantajoase de muncă. Acest fenomen lasă în urmă un număr foarte mare de copii, ceea ce duce la destrămarea familiilor și la creșterea numărului copiilor lipsiți de îngrijire părintească. Condițiile de viață ale acestor copii rămân un semn de întrebare. De regulă, copiii sunt lăsați în grija rudelor apropiate sau a vecinilor, dar aceștia nu le pot oferi dragostea, afecțiunea și sprijinul necesare pentru creșterea și dezvoltarea lor. Datele neoficiale arată că în unele cazuri acești copii sunt expuși la violență, trafic, delincvență și abandon școlar.

Materiale și metode aplicate. La această elaborare a fost cercetată cadrul legislativ juridic național și totodată s-au aplicat metode de

analiză și comparare.

Anume migrația de muncă a părinților prezintă riscuri de lungă durată pentru viitoarea generație cu consecințe majore asupra relațiilor sociale și familiale, a particularităților de integrare socială, culturală, educațională ș.a. a copiilor rămași fără supraveghere. Până nu demult, fenomenul „copiilor singuri acasă” ca urmare a migrației de muncă a părinților a fost neglijat de politicile migraționale. Statisticile europene estimează că în Republica Moldova fenomenul copiilor separați de părinții plecați la muncă în străinătate a atins un nivel foarte înalt (peste 150 mii copii) spre deosebire de restul țărilor din Europa.

Toate procesele migraționiste afectează integritatea familiilor cu migranți, produc schimbări atât în sfera familiei (schimbări de statut și rol, deficit de îngrijire, redefinire a relațiilor de familie), cât și a generațiilor.

Veniturile câștigate de migranți peste hotare contribuie, în majoritatea cazurilor, la îmbunătățirea situației financiare a familiei, la satisfacerea necesităților școlare cotidiene ale copiilor, la posibilitățile de continuare a studiilor la treptele liceală, profesională și chiar universitară. Remitențele permit o mai bună dotare a gospodăriilor, implică frecvent o îmbunătățire a condițiilor de viață prin creșterea consumului de mărfuri și servicii, instalarea rețelelor de apă, canalizare, gaz etc. Problemele și dificultățile cu care se confruntă copiii rămași fără îngrijirea membrilor de familie care au plecat la muncă peste hotare îi determină să mediteze asupra valorilor, dar și a viitorului. Astfel, familia și integritatea acesteia se află în ierarhia priorităților valorice ale acestora, dar alături de familie, tot mai frecvent sunt nominalizați banii, dorința de a pleca din Republica Moldova. Această situație este destul de alarmantă în condițiile actualei crize demografice cu care se confruntă țara[2].

Un studiu realizat elucidează aspectele impactului psihologic, social și economic al migrației asupra copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare, prezentând consecințele la nivel de familie, comunitate și societate în general. Copiii explică migrația membrilor de familie ca fiind determinată de mai mulți factori:

- intenția de a scăpa de sărăcie sau de a îmbunătăți condițiile de viață și de trai;
- lipsa oportunităților de angajare;
- imposibilitatea de a asigura continuarea studiilor pentru copii etc.

Gradul de acceptare sau neacceptare a migrației părinților de către copii depinde de vârsta acestora, de modalitatea prin care părinții au solicitat opinia copiilor, de persoana în grija căreia au rămas și, nu în ultimul rând, de frecvența comunicării dintre copii și părinți.

În anul 2012, conform rezultatelor studiului național cantitativ privind situația copiilor în dificultate, precum și a copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare, 105 270 copii au cel puțin un părinte implicat pe parcursul ultimului an în procese migratorii, ceea

ce constituie 14,5% din numărul total de copii din Republica Moldova. Dintre aceștia: la 53 695 (51,0%) este plecat tatăl, la 29 950 (28,5%) este plecată mama, la 21 625 (20,5%) – ambii părinți[1].

Impactul absenței unuia sau ambilor părinți, ca urmare a migrației de muncă, asupra nucleului afectiv, valoric și moral al copiilor rămași acasă se resimte astăzi prin amplificarea diverselor manifestări comportamentale deviante și riscuri:

- creșterea ponderii copiilor cu vârsta între 10-19 ani ce consumă alcool (în anul 2012, 6% dintre copii consumă alcool de două ori pe săptămână, pe când în anul 2003 se înregistrau 3%);

- nașterea copilului la vârsta de adolescență;

- absenteismul școlar explicat de către 1/3 din adolescenți prin lipsa controlului parental ca urmare a migrației de muncă;

- creșterea numărului de copii implicați în săvârșirea delictelor (în medie cu câte 200 de minori în ultimii trei ani), dintre care, potrivit statisticii infracționale, un sfert sunt din categoria celor rămași fără îngrijirea unuia sau a ambilor părinți, cu tendință de creștere în ultimii ani;

- creșterea numărului de copii luați la evidență de organele tutelare, din anul 1996 până în prezent, cu unele oscilații, numărul acestor minori a crescut cu peste 54%, înregistrând – în 2012 – 3483 de copii.

Organizația nonguvernamentală „Salvați Copiii” în urma unui studiu a analizat principalele elemente care contribuie la asigurarea unui mediu familial propice dezvoltării armonioase și în bune condiții a copiilor. Contextul familial, persoanele cu care copiii rămân să trăiască și relațiile stabilite cu aceste persoane s-au dovedit a fi esențiale. De asemenea, relația pe care părinții plecați reușesc să o stabilească și să o mențină cu copiii rămași acasă are un rol covârșitor în atitudinea și comportamentul viitor al copilului, când părinții vor lipsi pentru perioade lungi de timp:

- lipsa mamei este mai des și mai intens resimțită de majoritatea grupului-țintă, atât

pentru că aceasta este cea care se ocupă de majoritatea treburilor gospodărești, care în lipsa acesteia revin în grija copiilor, cât și pentru că mamele reușesc mai bine să aibă o relație apropiată și o comunicare deschisă cu copiii;

- un aspect foarte important este comunicarea și înțelegerea care se stabilește între copii și adulții cu care locuiesc. În mod special, adolescenții resimt nevoia unei comunicări constante și apropiate cu un părinte sau cu o rudă apropiată în care să găsească un sprijin în cazul în care trebuie să ia anumite decizii considerate a fi foarte importante pentru viața lor;

- au fost evidențiate probleme de comunicare între copii și bunici, cauzate de înțelegerea diferită a priorităților și responsabilităților în familie și societate;

- problemele de comunicare devin și mai accentuate în cazul tinerilor adolescenți, asupra cărora bunicii nu mai au nici un control;

- adolescentele par a se adapta mai ușor la relația cu bunicii; însă opinia lor este că ar avea nevoie de o comunicare mai strânsă și mai deschisă cu ei așa cum o aveau cu mama;

- relația pe care părinții plecați o stabilesc cu copiii rămași acasă a fost percepută atât de către copii, cât și de către cei care rămân cu aceștia, ca având o importanță deosebită în atitudinea și comportamentul copiilor: o relație apropiată, constantă, bazată pe încredere și sinceritate îi ajută pe copii să accepte mai ușor lipsa lor, să fie în continuare implicați în viața socială și să aibă un comportament dezirabil social, pe când lipsa relației cu părinții s-a dovedit a avea efecte de izolare, scădere a încrederii în sine, scădere a rezultatelor școlare, absentism și chiar abandon școlar, lipsa implicării și a participării la acțiuni extrașcolare ajungând chiar la comportamente și atitudini indezirabile social (ca infraționalitate, violență etc).

În ceea ce privește educația, rezultatele focus-grupurilor și interviurilor au pus în evidență următoarele aspecte:

- printre adolescenții, mai ales printre băieții care au ambii părinți plecați la muncă

în străinătate, există tendința de a abandona școala;

- de asemenea, printre adolescenții cu părinții plecați, atât fete, cât și băieți, se manifestă tendința de absentism. Există cazuri de tineri cu părinți plecați la muncă în străinătate care acumulează foarte multe absențe la școală, fiind chiar în prag de exmatriculare;

- absentismul apare, în anumite situații, și la cei mici din ciclul primar și gimnazial;

- atât la cei mici, cât și la cei mari se observă o scădere a interesului acordat școlii și temelor pentru acasă pe fondul unei lipse de control și supraveghere din partea unui adult cu autoritate asupra lor;

- cei mici, uneori și adolescenții, întâmpină dificultăți în realizarea temelor acasă și în înțelegerea materiei predate la școală. În acest sens, ei resimt nevoia de a avea o persoană adultă (părinte, învățător sau profesor) care să îi ajute și să îi susțină în activitatea școlară;

- în familiile unde mama este cea plecată, fetele consumă o mare parte din timpul lor cu activitățile de îngrijire a gospodăriei, uneori în detrimentul programului școlar și pregătirii temelor;

- programele și activitățile extrașcolare au un impact pozitiv asupra copiilor (în special din ciclul primar și gimnazial) în ceea ce privește motivația de a veni la școală;

- la nivelul școlilor nu există un sistem de monitorizare și asistență pentru copiii (cu părinți plecați la muncă în străinătate) care manifestă o scădere a motivației pentru școală. Numai în caz de abandon școlar, școala anunță fie direcția de protecție a copilului, fie serviciile de asistență socială din cadrul primăriilor[3].

Rezultate obținute. Pentru a se reduce din unele efecte negative datorate lipsei temporare a părinților ar fi necesar de a implica copiii rămași fără acea supraveghere părintească în unele activități cum ar fi:

- prelungirea activităților extrașcolare în vederea creșterii motivației copiilor pentru activitatea școlară;

- organizarea și desfășurarea unor ore speciale de consultări pentru copiii care au în-

trebări cu privire la materia predată;

– dezvoltarea mai multor cluburi destinate copiilor cu scopul de a oferi acestora modalități benefice de petrecere a timpului liber.

Concluzii. Plecarea unuia dintre părinți sau a ambilor provoacă urme adânci, de neînlocuit în evoluția copiilor care rămân acasă. Acest fapt își pune amprenta asupra formării personalității copilului, indiferent dacă acesta are o vârstă mai fragedă sau a atins deja pragul adolescenței. Cu siguranță că este cu atât mai grav cu cât micul candidat la umanitate este părăsit de părinți când abia învață să ia contact cu mediul care îl înconjoară.

Referințe bibliografice

1. Hotărârea privind aprobarea strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, nr. 434 din 10.06.2014.
2. Cheianu-Andrei D., Gramma R. etc. Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare, Chișinău, 2011.
3. Salvați Copiii, Impactul migrației părinților asupra copiilor rămași acasă, 2007.